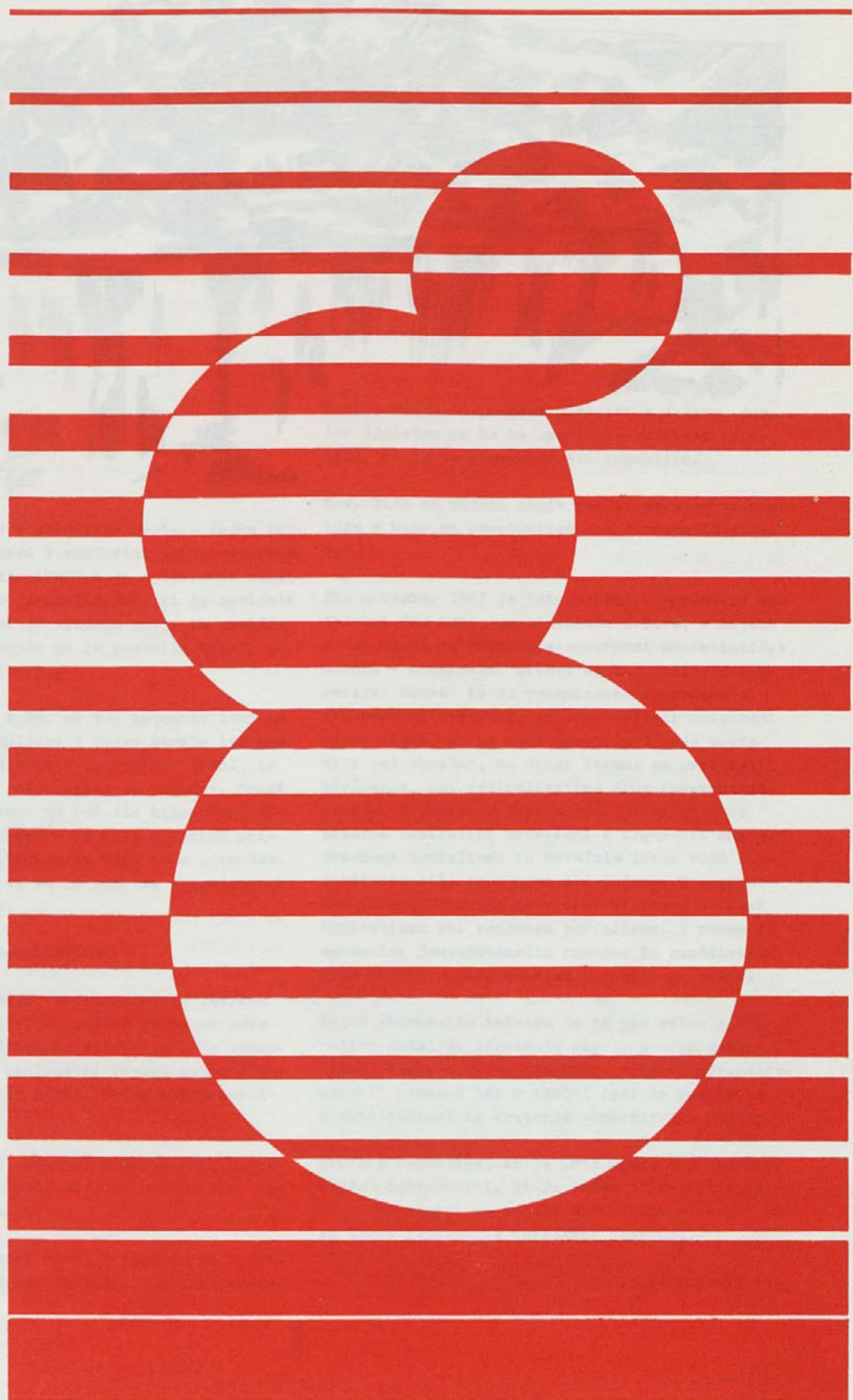

elektromotor

glasilo TOZD ISKRA ŽELEZNIKI
leto IV., št. 4 november 1984

Ob dnevu republike

Pred 41. leti se je v bosanskem mestecu Jajcu pričela pisati nova stran v zgodovini jugoslovanskih narodov. 2. zasedanje AVNOJ-a je v takratni okupirani Evropi in svetu pomenilo luč, ki je zasijala sredi teme, v kateri je vladalo gorje in nasilje. Za jugoslovanske narode pa je pomenilo temelj za gradnjo nove Jugoslavije.

V zgodovinski noči z 29. na 30. november 1943 se je v dvorani doma kulture v Jajcu zbralo 142 poslancev pokrajinskih svetov in odborov AVNOJ, to je zastopniki vseh jugoslovanskih narodov. Mnogi od njih so prišli tudi po več sto kilometrov daleč. Želja vseh delegatov je bila ohraniti pridobitve narodnoosvobodilnega boja in o njih javno povedati svetu, da so in bodo za jugoslovanske narode nedotakljive.

Na zasedanju je bilo sklenjeno:

AVNOJ postane najvišje zakonodajno in izvršno telo nove Jugoslavije. To pomeni nastanek nove jugoslovanske skupščine, iz katere je bila izbrana začasna vlada - nacionalni komite narodne osvoboditve Jugoslavije s tov. Titom kot predsednikom.

Nova Jugoslavija bo skupnost enakopravnih jugoslovanskih narodov Srbov, Hrvatov, Slovencev, Črnogorcev in Makedoncev.

Jugoslovanski begunski vladi v Londonu se odvzame pravica, da predstavlja jugoslovanske narode.

Kralju Petru se prepove povratek v državo, dokler ljudstvo ne bo na svobodnih volitvah odločilo, da je za monarhijo ali republiko.

Tov. Titu se podeli naziv maršal za njegove zasluge v boju za osvoboditev jugoslovanskih narodov.

29. november 1943 je tako prišel v zgodovino kot rojstni dan nove jugoslovanske države, v kateri so se do danes razvili samoupravni socialistični odnosi - originalni primer socialistične demokracije. Danes, ko se vsakodnevno spopadamo z ekonomskimi težavami, so spet pričeli dvigovati glave tisti, ki bi radi samoupravljanje postavili pod vprašaj, na drugi strani pa uveljavili buržuazne, oz. centralistične družbenoekonomske odnose. S takimi pojavi moramo od primera do primera razčistiti oboroženi z argumenti samoupravnega socializma in moralnim likom vseh subjektivnih sil, ki v njem sodelujejo. V nasprotnem primeru obstaja nevarnost vračanja v formi kapitalizma oz. realnega socializma. Z obema je zgodovina jugoslovanskih narodov že razčistila, zato bi bil popoln nesmisel povratek na staro.

Kljub ekonomskim težavam je za nas edina alternativa nadaljna izgradnja samoupravnega socializma. Vsako nasilno poseganje v tok družbenoekonomskih odnosov ima v končni fazi za posledico neekonomičnost in kratenje samoupravnih pravic.

Praznik republike, ki je pred nami, naj nas osvešča odgovornosti, ki jo imamo do vseh tistih, ki so se borili za ideale socializma, postali pa so žrtve fašizma in boržuazne reakcije.

Janez Hostnik, ing.

Problemi gospodarjenja v leta 1984 in naše perspektive

Ko smo sprejemali plan za leto 1984, smo mogoče vsi imeli vtis, da se bodo razmere na jugoslovanskem trgu vsaj proti koncu leta že normalizirale. Žal se to ni zgodilo, zato se je letos ponovilo leto 1983, tako, da smo tudi letos imeli v glavnem lov na materiale, kjer se premalo gleda na kvaliteto in ceno. Prevečkrat smo zadovoljni, da material sploh dobimo, da nam teče proizvodnja, ob tem pa pozabljamo, da nam s tako oskrbo rastejo proizvodni stroški in pada kvaliteta. Cene surovinam še vedno rastejo, kljub dogovoru o projekciji cen, ki je bila dogovorjena za leto 1984 za vse panoge.

Tako so se cene glavnim surovinam, ki jih mi uporabljamo in ki predstavljajo 75 % vseh stroškov v strukturi cen naših izdelkov, podražile od januarja 1983 do letošnjega avgusta s sledečim indeksom:

avgust 1984/januar 1983:

dinamo pločevina	337 %
aluminij rondela	362 %
bakrene lak žice	302 %

in v obdobju januar 1984 do avgusta 1984:

dinamo pločevina	157 %
aluminij rondela	172 %
bakrene lak žice	160 %

Pri tem pa je treba povedati, da smo mi od lanskega sredi leta do letošnjega maja podražili naše izdelke (gospodinske aparate) za 22 %, toliko kot nam to dopušča sprejeta projekcija.

Pri tem pa je treba povedati, da sprejeta projekcija za leto 1984 dopušča prej navedenim materi-

alom še sledeče povečanje:

črna metalurgija	-	38 %
baker - barvne	-	41,5 %
aluminij	-	25 %
gosp.aparati - sesalci	-	22,8 %

Če bi se v tem letu držali tako dogovorjenih cen kot so bile predvidene, potem bi mi poslovali dosti bolje in tudi nelikvidnost bi bila s tem odpravljena, oziroma celotna proizvodnja bi tekla dosti bolj normalno. Pri tem ne smemo pozabiti, da so zaradi tako visoke disparitete cen na jugoslovanskem trgu ogroženi tudi naši osebni dohodki. Vsa leta smo bili nekako na slovenskem povprečju, v zadnjih dveh letih pa smo pričeli zaostajati prav zaradi prej navedenih razlogov.

Tako se nam struktura cen iz leta v leto slabša, ker je v tem deležu vedno bolj prisoten delež materiala, s tem pa se vpliv tovarne in naš delež v ceni manjša.

Da pa je zadeva še hujša, tudi tako dragih materialov na jugoslovanskem trgu manjka, roki dobave so nesigurni, stalno izsiljevanje je po devizni participaciji in pa sovlaganju, stalno se povečujejo cene iz kakršnikoli razlogov.

Trenutno imamo v tovarni zastoje zaradi nedobav dinamo pločevine, ker Železarna Jesenice hoče uveljaviti novo ceno, ki je popolnoma izven vseh sedaj veljavnih dogovorov. Zato vsi vztrajamo pri svojem, oni na povečanju, mi ne pristanemo, trpi pa proizvodnja, ker imamo zastoje, kupcem pravčasno ne dobavljamo, na koncu pa s tako proizvodnjo plačujemo zamudne penale in na koncu koncev zaradi takega poslovanja dosegamo nižje cene. Kdo pri tem potegne krajši konec pa že vemo.

Mislím, da smo trenutno v najslabšem položaju prav kovinska in elektropredelovalna industrija, ki dela artikle široke potrošnje, kjer bi samo osvojeni izdelki, ki imajo svoj trg, morali ostati v proizvodnji vsaj nekaj let in se zaradi razvojnih in tehnoloških stroškov ne morejo letno menjati. Tako je po celem razvitem svetu izdelek, ki ga trg sprejme, mora ostati v proizvodnji, pri nas pa bi se zaradi cene morali spreminjati vsaj vsako leto, tega stroška pa nihče ne more prenesti. To lahko prenesejo samo artikli, ki so sezonski in ki imajo majhna vlaganja v razvoj in tehnologijo.

Ob takem načinu gospodarjenja prav gotovo nastajajo pri vodenju proizvodnje večji zastoji, ob

tem pa tudi večji problemi tako v samem tehnološkem procesu kot tudi v odnosih med ljudmi. Tako poslovanje zahteva veliko večjo angažiranost vodilnega in vodstvenega kadra, ob tem pa potem zmanjkuje časa za tiste stvari, ki so strateško veliko bolj pomembne predvsem dolgoročno.

Pri tem ne smemo pozabiti tudi to, da se ob stalnem pomanjkanju materiala in še slabi kvaliteti podzavestno povečuje improvizacija in se zanemarja že uveljavljeno tehnologijo, to pa vodi v manjšo produktivnost in na koncu tudi v slabšo kvaliteto. To se sicer poskuša odpraviti z večjo angažiranostjo tehničnega kadra, to pa zopet samo povečuje režijo.

Vse to, kar je bilo do sedaj napisano, samo potrjuje pravilno odločitev, ki smo jo napravili že v začetku leta 1984, ko smo začeli kupovati bakreno žico na tujih trgih, tako je bila oskrbljena normalna dobava in kvaliteta, pa tudi cena je bila nižja.

Za leto 1985 bomo morali iskati enako pot tudi za dinamo pločevino in aluminij; če hočemo, da ne bomo ponovno celo leto tarnali, zakaj ni proizvodnje, izgubljali potencialne kupce in s tem večali proizvodne stroške.

Anton Rakovec

Osnovne smernice plana za leto 1985

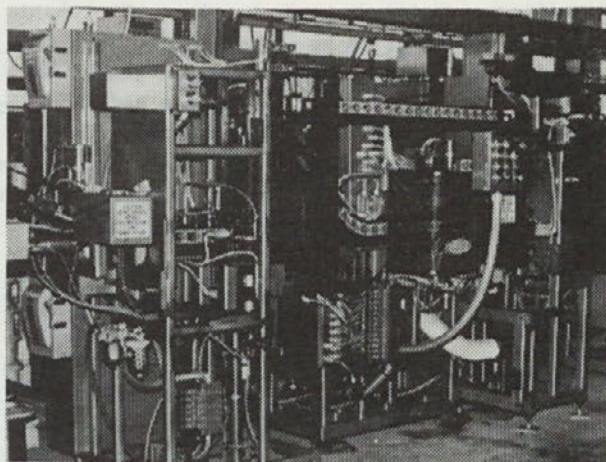
Prvi osnutki plana so bili narejeni že takoj po dopustu in so do danes doživljali že velike spremembe.

Osnovno vodilo, ki nas opredeljuje pri izdelavi plana za leto 1985, je prav gotovo to, da je zagotovljena socialna varnost že zaposlenih in kadra, ki ga štipendiramo.

Drugo: treba je upoštevati tehnološko opremljenost tovarne in kapacitete, s katerimi razpolagamo.

Kot tretje pa moramo imeti v vidu stalno rast v smeri osvajanja profesionalnega programa, ki naj bi v naslednjem srednjeročnem obdobju odigral bistveno vlogo v strukturi našega programa.

Če pa upoštevamo, da nam realizacija plana mora dati tako visok dohodek, da zagotovimo družbene in osebne potrebe, ob upoštevanju, da se bodo materialni stroški samo še povečevali, je

treba nujno pristopiti k selekciji našega programa. Izdelke, ki takih stroškov ne prenesejo, ki so materialno intenzivni in je njihova cena prenizka, moramo nujno izključiti iz programa.

Naročil imamo celo preveč, zato je taka selekcija možna, vendar bo pri tem treba upoštevati poslovnost in naše dolgoletne partnerje.

Pri vseh teh kriterijih pa smo z vso odgovornostjo upoštevali dejstvo, da moramo ustvariti takšen izvoz, da se pri izdelavi devizne bilance pokrijemo z potrebami, ki jih imamo, tako za anuitete kot uvozni repromaterial.

Če pa bomo hoteli teh materialov še več iz uvoza zaradi zagotovitve redne proizvodnje, je doseganje izvoza še naprej pogoj za to, da bomo normalno poslovali in tudi dosegali boljše rezultate.

Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti, da tudi znotraj tovarne moramo še marsikaj rešiti, da bomo te drage materiale res izkoristili maksimalno pa tudi drago strojno opremo.

Zato bo treba nujno angažirati tehnični kader za akcije, kako lahko z opremo in ljudmi, s katerimi razpolagamo, naredimo več predvsem pa ceneje, ker so kljub težavam, ki jih imamo, še vedno rezerve in pa možnosti, ki so predvsem tehnološke in organizacijske.

Po drugi strani pa začeti nujno z akcijo po ekonomski plati, saj vemo s kako nelikvidnostjo se borimo iz dneva v dan in da je denar vedno težje dobiti in da je vedno dražji.

Pri tako visoki strukturi materialnih stroškov ne smemo pričakovati, da bomo dohodek vedno samo povečevali s tem, da bomo od proizvodnih delavcev zahtevali več dela, ampak tudi s tem, da bomo z materialom in denarjem poslovali bolj ekonomično in varčno.

To so samo glavne misli in osnove, ki naj bodo

vodilo pri izdelavi končnega plana. Mislim, da se vsi zavedamo, da bo naslednje leto samo še težje, kar se tiče pogojev gospodarjenja, zato je prav, da se na to pripravimo že sedaj, dejstvo pa je, da bomo morali vzeti življenje tako kot je in začeti reševati probleme enega za drugim in ne vedno tarnati, kaj mora napraviti nekdo drug, in se o njih samo pogovarjati.

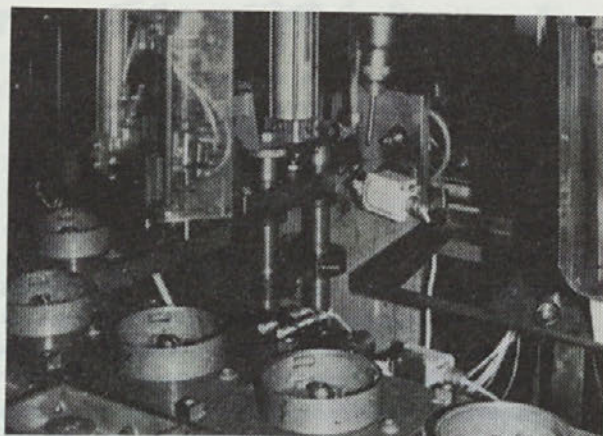
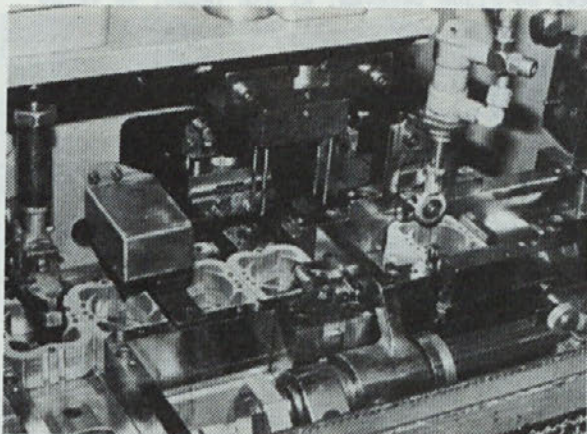
Anton Rakovec

Poročilo o rezultatih poslovanja v devetih mesecih 1984

PROIZVODNJA

Že z bežnim pregledom tabele na naslednji strani lahko ugotovimo, da pri količinski proizvodnji nismo dosegli niti lanskoletne realizacije - in to 93 %. Vrednostno pa smo lanskoletno proizvodnjo presegli za 24,3 %. To delno kaže na dejstvo, da se je struktura proizvodnje v tem letu spremenila, prehajamo iz manjših na večje, bolj zahtevne in dražje elektromotorje. Proizvodnja sesalnih enot se je npr. povečala količinsko za 24,5 %, kolektorski motorji pa so se zmanjšali za 20,7 %.

Primerjava realizacije s planom prav tako ni preveč ugodna. Količinsko smo naredili šele 64,7 % letnega plana in vrednostno 69,9 %. Dinamični plan za devet mesecev smo izpolnili količinsko samo 86,6 %, vrednostno pa 96,5 %. Za planom najbolj zaostaja proizvodnja varnostnih siren, krepko pa smo presegli plan pri proiz-

vodnji sestavnih delov za Idrijo. V devetih mesecih smo izdelali 2.050.337 izdelkov v vrednosti 1.457.803.173 din - izraženo v stalnih planskih cenah.

PRODAJA, IZVOZ, UVOZ

Prodali smo za 3.485.849 tisoč din naših izdelkov, preko TOZD Prodaja smo realizirali 1.420.883 tisoč din, preko našega prodajnega oddelka pa 666.619 tisoč din. S tako prodajo smo dosegli šele 62,4 % letnega plana, lanskoletno prodajo v enakem obdobju pa smo presegli za 56,7 %.

Izvozili smo za 11.317.80 \$, to je za 18,3 % več kot v primerjalnem lanskem devetmesečju. Letni plan smo dosegli šele 54,7 %. Čisti konvertibilni izvoz smo glede na lansko leto povečali za več kot dvakrat, klirinški izvoz pa se je zmanjšal za 36,4 %.

Uvozili smo za 5.557.031 \$ repromateriala in sestavnih delov za aparate. V primerjavi s preteklim letom se je uvoz zmanjšal za 10,5 %.

OSTALI PODATKI O POSLOVANJU

30. septembra je bilo 1016 zaposlenih, povprečno število zaposlenih v devetih mesecih pa je bilo 994, kar je za 30 več kot v enakem obdobju lanskega leta.

Povprečni neto osebni dohodek v rednem delovnem času je bil 22.055,17 din, oz. za 40,7 % večji kot v lanskem devetmesečju, planirano povprečje smo presegli za 2,4 %. Delovni čas smo izkoristili 68 %, kar je nekoliko boljše kot v lanskem letu. Razveseljivo je dejstvo, da so se zmanjšali bolniški izostanki in čakanja zaradi nepravčasne priprave materiala, orodja, strojev ter režijsko delo produktivnih delavcev.

V devetih mesecih 1984 smo opravili 35.677,5 nadur ali 22,9 % več kot v primerjalnem devetmesečju 1983.

ELEMENTI	REALIZACIJA 3/4 1984	REALIZACIJA 3/4 1983	PLAN 84	REAL. 3/4 1984 REAL. 3/4 1983	REAL. 3/4 1984 PLAN 1984
1. REALIZACIJA PROIZVODNJE-KOLIČINSKO	2.050.337	2.204.592	3.169.300	93,0	64,7
Kolektorski motorji	574.218	724.242	982.950	79,3	58,4
Asinhronski motorji	336.724	332.807	505.000	101,2	66,7
Sesalne enote	642.808	516.135	947.000	124,5	67,9
Gospodinjski aparati	108.724	169.631	160.000	64,1	68,0
Sesalniki	144.846	144.074	251.000	100,5	57,7
Varnostne sirene	54.943	75.778	122.00	72,5	45,0
2. VREDNOST PROIZVODNJE V 000 DIN	1.457.803	1.172.914	2.084.522	124,3	69,9
3. PRODAJA V 000 DIN	3.485.849	2.224.326	5.583.130	156,7	62,4
Branžna prodaja	1.420.883	1.149.117	2.321.097	123,7	61,2
Interna prodaja	666.619	301.652	193.302	221,0	344,9
Izvoz	1.398.347	773.557	3.068.731	180,0	45,6
4. IZVZEV \$ - Skupaj	11.317.801	9.566.764	20.681.253	118,3	54,7
a) kooperacije	5.743.984	5.378.592	10.742.832	106,8	53,5
b) čisti konvertib.izv.	4.110.681	1.888.027	7.338.421	217,7	56,0
c) kliring	1.463.136	2.300.145	2.600.000	63,6	56,3
5. UVOZ V \$	5.557.031	6.206.525	12.761.000	89,5	43,5
6. POVPREČNO ŠTEVILO ZAPOSLENIH	994	964	1004	103,1	99,0
7. POVPREČNI OSEBNI DOHODEK	22.055,17	15.671,19	21.534,00	140,7	102,4
8. IZKORISTEK DELOVNEGA ČASA	68,0	65,5	66,8	103,8	101,8
9. NADURE	33.677,50	29.029	40.000,00	122,9	89,2

Minka Benedičič, dipl.oec.

Poročilo o finančnih rezultatih poslovanja v obdobju 1. 1. do 30. 9. 1984

Bistven vpliv na finančne rezultate poslovanja v prvih devetih mesecih letošnjega leta je imela rast cen. Tako "ugodnost" absolutnih podatkov zbledi ob dejstvu, da je bila inflacija že v prvem polletju 54-odstotna.

Ustvarili smo 3.479.067.620,60 din celotnega prihodka, kar predstavlja 68 % planiranega in je za 62,7 % večji kot v enakem obdobju leta 1983. Struktura celotnega prihodka po vrstah realizacije je naslednja:

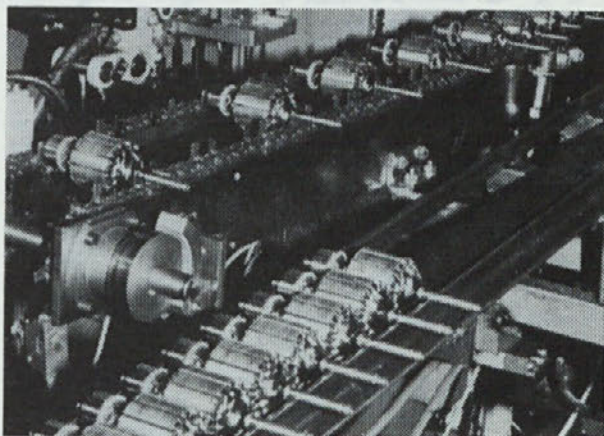
- realizacija na domačem trgu preko TOZD-a Prodaja 1.130.778.688,05 din - 32,50 % CP
- realizacija na tujem trgu vključno s tečajnimi razlikami, premijo in izvozom na klirinško področje 1.689.633.109,87 din - 48,57 % CP
- realizacija na domačem trgu (direktna prodaja) 340.336.792,23 din - 9,78 % CP
- realizacija materiala in odpadkov 244.222.722,80 din - 7,02 %
- ostala realizacija 74.096.757,65 din - 2,13 % CP

Izvoza na konvertibilno področje je bilo za 1.395.361.020,60 din ali 40,10 % celotnega prihodka. V enakem obdobju lanskega leta smo z izvozom na konvertibilno področje ustvarili 33,81% celotnega prihodka, torej se ta procent veča. Vendar ne moremo biti zadovoljni z našim konver-

tibilnim izvozom, saj nismo dosegli planiranega. Na izvozne rezultate pa vpliva tudi zmanjšanje izvoznih stimulacij, saj smo jih letos prejšli 130.173.824,50 din, kar je manj kot v devetih mesecih leta 1983. Na klirinško področje pa smo izvozili za 207.958.929,32 din naših izdelkov.

Zanimiv je tudi podatek, da so se prihodki od obresti povečali petkratno v primerjavi z lanskoletnimi in znašajo 63.683.774,50 din.

Za doseganje celotnega prihodka v omenjeni višini smo porabili 2.777.004.679,48 din sredstev, to je 67 % plana in 68 % več kot v enakem obdobju lanskega leta. Na surovine in material odpade

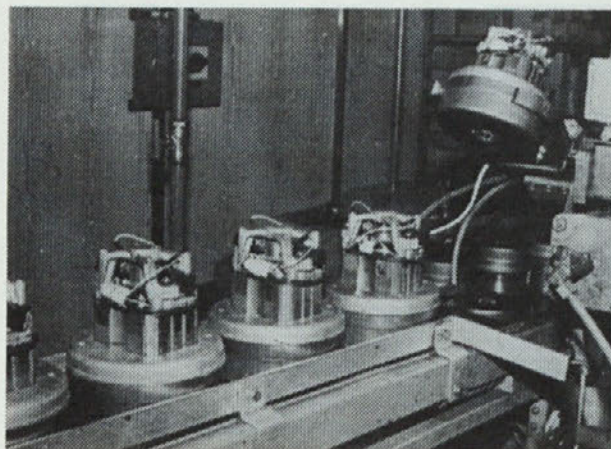

2.354.358.295,65 din, na amortizacijo 123.178.977,18 din in pa ostala porabljena sredstva 299.467.406,65 din. Za surovine in material smo namenili 68,9 % več sredstev kot v enakem obdobju 1983. leta, to pa je 63,6 % planirane vrednosti in kar 67,7 % celotnega prihodka. Obračunali smo za 36,8 % višja sredstva amortizacije, ki predstavljajo že 77 % planiranih, vendar tak obračun amortizacije ne zagotavlja obnove izrabljenih osnovnih sredstev, ker zaostaja za rastjo inflacije. Ostala porabljena sredstva so se povečala za 77,6 % in so že presegle planirani znesek. Vendar pa moramo upoštevati to, da v planu niso v tej skupini zajeti izvozni stroški, ki jih je preko 90 milijonov din.

Porabljena sredstva predstavljajo 79,82 % celotnega prihodka, torej ostane za dohodek 20,18 % ali 702.062.941,12 din. Delež dohodka v celotnem prihodku pada, 30.9.1983 je še 22,71 % celotnega prihodka odpadlo na dohodek. Ustvarjeni dohodek je za 44,5 % večji od lanskoletnega in predstavlja 72,5 % planiranega.

Delež porabe iz dohodka se je v letošnjih devetih mesecih v primerjavi z lanskim celo malo zmanjšal (z 49,95 % na 49,59 %), kar je rezultat razbremenjevanja gospodarstva. Vendar pa so nam skoraj vse te rezultate izničile obresti v znesku 234.468.287,70 din. Delež obresti v dohodku je 33,39 %, v celotnem prihodku 6,73 % (oba deleža sta se v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta zmanjšala). Obračunali smo že 76,7 % planiranih obresti in jih bomo konec leta presegli zaradi politike obrestnih mer (v maju so bile povečane s 30 % na 42 %, v oktobru na 52 %, zamudne pa na 62 %) in pa zaradi povečevanja obsega kreditov za obratna sredstva. Obresti so le še 15 % manjše od dela čistega dohodka, ki smo ga namenili za osebne dohodke. Razčlenitev obresti po posameznih vrstah:

- obresti od kreditov za osnovna sredstva
35.835.564,50 din

- obresti od kreditov za obrat.sredstva
1.022.423,00 din
- obresti od kreditov za občasna obratna sredstva
118.408.435,00 din
- obresti od kreditov za eskont menic
41.228.627,00 din
- menične in zamudne obresti
37.973.238,20 din

opozarja na dejstvo, da imamo premalo lastnih obratnih sredstev, oz. jih prepočasno obračamo.

Čistega dohodka nam je ostalo le 353.875.058,67 din ali 7,89 % celotnega prihodka ali 50,4 % dohodka.

S tem je plan dosežen 71,4 - odstotno. Čisti dohodek letošnjih devetih mesecev pa je od čistega dohodka enakega lanskoletnega obdobja večji za 45,5 %.

Na zborih delavcev 29. in 30. oktobra smo sprejeli naslednjo delitev čistega dohodka:

- del ČD za osebne dohodke	274.752.388,00 din
- del ČD za stanovanj.del SPP	15.692.483,00 din
- del ČD za ostali del SSP	13.000.000,00 din
- del ČD za rezervni sklad	28.082.517,64 din
- del ČD za poslovni sklad	22.347.670,03 din

Del ČD za osebne dohodke je za 39 % večji od lanskoletnega in predstavlja 73 % planiranega. Za stanovanjski del sklada skupne porabe smo namenili manj sredstev kot smo planirali, za ostali del sklada skupne porabe pa že 81 % plana. Rezervni sklad letos oblikujemo v višini 4 % od dohodka in je v primerjavi z lanskoletnim prav tako kot poslovni sklad precej večji. Tako smo ustvarili 50.430.187,67 din akumulacije, kar je 61,85 % planirane in 7,18 % dohodka. Ta akumulacija je dvakrat večja kot v devetih mesecih leta 1983, vendar so se sredstva za reprodukcijo (amortizacija in akumulacija) realno zmanjšala (30.9.1983 5,36 % CP, 30.9.1984 4,99 % CP).

Zaloga smo v tretjem kvartalu precej povečali in so znašale 30.9.1984 808.397.800,90 din, in sicer:

- zaloge surovin in materiala, drobnega inventarja in embalaže 638.740.115,65 din
- zaloge nedokončane proizvodnje 108.605.330,22 din
- zaloge gotovih izdelkov 61.052.355,03 din

Zaloga so prevelike, posebno še ob dejstvu, da imamo malo lastnih obratnih sredstev. Ob teh visokih obrestnih merah moramo storiti vse, da bi zmanjšali zaloge in inozemske terjatve in s tem povečali koeficient obračanja obratnih sredstev. Kako smo gospodarili v devetih mesecih leta 1984 kažejo tudi kazalci uspešnosti gospodarjenja prikazani v tabeli II, tudi ti kazalci ne dajejo vzroka za zadovoljstvo, saj ekonomičnost poslovanja pada.

TABELA I
CELOTNI PRIHODEK IN NJEGOVA DELITEV

	Real.30.9.1984	Real.30.9.1983	Ind.84/83	Ind.real./plan
CELOTNI PRIHODEK	3.479.067.620,60	2.138.566.077,30	162,68	68,08
Porabljena sredstva	2.777.004.679,48	1.652.769.171,63	168,02	67,04
-surovine in material	2.354.358.295,65	1.394.147.912,41	168,87	63,61
-amortizacija	123.178.977,18	90.029.513,70	136,82	76,98
-ostala porabljena sred.	299.467.406,65	168.591.745,52	177,62	106,57
DOHODEK	702.062.941,12	485.796.905,67	144,51	72,54
Poraba iz dohodka	348.187.882,45	242.666.857,31	143,58	74,01
-prispevki SIS, davki	100.900.434,35	70.339.529,95	143,44	69,29
-stroški skupnih služb	12.819.160,40	9.856.163,00	130,06	66,89
-obresti	234.468.287,70	162.471.164,36	144,31	76,70
ČISTI DOHODEK	353.875.058,67	243.130.048,36	145,54	71,14
-del ČD za osebne dohodke	274.752.388,00	197.485.646,15	139,12	73,07
-del ČD za SSP - stan.del	15.692.483,00	11.048.918,50	142,02	65,78
-del ČD za SSP - ostali del	13.000.000,00	9.800.000,00	132,62	81,25
-del ČD za rezervni sklad	28.082.517,64	12.144.922,65	231,22	72,54
-del ČD za poslovni sklad	22.347.670,03	12.650.561,06	176,65	52,19
AKUMULACIJA	50.430.187,67	24.795.483,71	203,38	61,85

TABELA II
KAZALCI USPEŠNOSTI GOSPODARJENJA V DEVETIH MESECIH LETA 1984

KAZALEC	30.9.1984	30.9.1983	Indeks
1. Dohodek / delavca	712.754,25	507.094,89	140,55
2. Dohodek / povpr.uporabljena poslovna sredstva %	27,79	27,5	101,05
3. Dohodek / porabljena sredstva %	25,28	29,3	86,27
4. Akumulacija / dohodek %	7,18	5,1	140,78
5. Akumulacija / čisti dohodek %	14,25	10,2	139,70
6. Akumulacija / povpr.uporabljena poslovna sredstva	1,99	1,4	142,14
7. Čisti dohodek / delavca	359.264,01	253.789,19	141,56
8. OD in SSP / delavca mes. povprečje	34.229,53	25.322,96	135,17
9. Celotni prihodek / povpr.uporabljena posl. sred.	1.377	1.213	113,52
10. Celotni prihodek / porabljena sredstva	1.253	1.294	96,83
11. ČD za OD in SSP / akumulacija	6,02	8,80	68,40
12. Čisti OD / delavca - mes.povprečje	22.453,81	15.893,66	141,27
13. Celotni prihodek / planirani CP %	68,08	80,1	84,99
14. Dohodek / planirani dohodek	72,54	91,2	79,53
15. Del ČD za OD / planirani OD	73,07	78,1	93,55
16. Povpr.uporabljena poslovna sredstva / delavca	2.564.119,58	1.840.845,34	139,29
17. Izvoz na konvertibilno področje / CP %	40,10	33,81	118,60

Ivanka Eržen,dipl.oec.

Uvajanje proizvodno ~ materialnega planskega sistema ob računalniški podpori Delta 644

Računalniška obdelava podatkov je v naši TOZD orientirana pretežno na pakete obdelave, kar ne omogoča neposrednega sodelovanja uporabnika z računalnikom. Računalniške obdelave so tako rekoč odtujene od tistega, kateremu naj bi bile v pomoč. Uporabnik zapiše podatke na nek dokument, ki potem opravi dolgo pot in podatki se vmes lahko večkrat pokvarijo, popačijo, preden se v obliki obdelanega rezultata vrnejo k uporabniku.

Na tak način se odvijajo pri nas obdelave:

- osebnih dohodkov,

- materialnega poslovanja,
- vodenja proizvodnje (kosovnice, planiranje),
- stroškov proizvodnje in režije in
- osnovnih sredstev.

Tak način obdelave je zastarel in prepočasn. Informacije so prestare za učinkovito poslovno odločanje in so včasih tudi krive za prepozno ugotovitev slabega materialno-finančnega stanja.

Z nakupom računalnika smo se odločili, da najprej rešujemo področje proizvodnje t.j. planiranje. Projekt proizvodno-materialnega planskega sistema je osnovna aplikacija, ki odpira nadaljno

gradnjo povezanega informacijskega sistema v TOZD, DO in SOZD. Bazira na računalniški kosovnici in proizvodnem postopku.

Ker je naša tovarna že v preteklosti (cca 5 let) izvajala računalniško obdelavo tehnične dokumentacije, je prehod na interaktivno verzijo, ki jo nudi računalnik DELTA 644 nekoliko lažji, kot v TOZD-ih, kjer tega ni bilo.

Prehod iz sedanjega sistema na RRC na novega, t.j. na DELTA 644, pa je kljub temu zahteval številne modifikacije in postopnost dela.

Programski paket PMPS (proizvodno-materialni planski sistem) je odkupljena verzija programa, ki že nekaj časa teče v KRKI Novo mesto. Je preizkušen in zagotavlja zanesljivo obliko računalniškega vodenja proizvodnje.

Programi pa niso direktno prenosljivi, ker v Krki tečejo na 32 bitnih računalnikih, pri nas pa imamo 16 bitni računalnik. Računalniški programerji na CAOP so zato za DO široka potrošnja preprogramirali vse Krkine programe tako, da so sprejemljivi za naš računalnik.

Programi so večinoma že izgotovljeni. Izgotavlja se le še program za izpis delovne dokumentacije t.j. čekov za dvige materiala iz skladišč in plačilnih listkov.

Programski paket vodenja proizvodnje obsega več modulov, ki v končni obliki predstavljajo povezan informacijski sistem TOZD. Ti moduli so:

1. Kosovnični proces
2. Interaktivno vodenje zalog
3. Postopkovni proces
4. Obračun skladišč

V prvi fazi uvajamo kosovnični proces. Programi za tega so izgotovljeni in vsebujejo sledeče

podprograme:

1. vnos osnovnih podatkov materialnih postavk,
2. vnos kosovnic,
3. zamenjava komponent v kosovnicah,
4. izpis strukturnih kosovnic in pripadnic,
5. kopiranje kosovnic,
6. izpis strukturnih kosovnic,
7. materialne predkalkulacije,
8. izpis kosovnic,
9. iskanje materiala po klasifikacijskih številkah,
10. iskanje materiala po nazivu,
11. iskanje materiala po ident številki,
12. nabavni podatki materiala,
13. izpis materiala po grupi - 01 surovine, 03 izdelki,
14. vnos naziva materiala za iskanje po nazivu,
15. izpis delovne dokumentacije (v prvi fazi le čeki, nato še plačilni listki).

Vsi naštetni programi delujejo in se po njih že uvajajo delavci v tehnološki pripravi, konstrukciji izdelkov in operativni pripravi.

Uvajanje smo izvajali po skupinah najprej v oddelku AOP in računalništvu, nato pa so se delavci na svojih lokacijah, kjer že delujejo terminali, sami naprej usposabljali. Po pretoku meseca dni uvajanja smatramo, da so dovolj usposobljeni za začetek rednega dela pri računalniškem vodenju proizvodnje.

Še nekaj besed o prenosu baze podatkov iz RRC. Kot je bilo že omenjeno, za nas predstoječa naloga ni povsem nova. Vso osnovo nadaljnega dela imamo že na RRC v Ljubljani. Bazo podatkov, t.j. cca 8000 zapisov o materialih, bomo prenesli z magnetnim trakom iz RRC na naš računalnik. Prav tako bomo cca 25000 zapisov o kosovnicah prenesli preko magnetnega traku na naš računalnik.

Preizkus takega prenosa smo enkrat že naredili in se na prenešenih podatkih učimo in uvajamo uporabnike. Ta poizkusna prenešana baza bo ostala v računalniku za nadaljna učenja, uvajanja in poizkuse.

Nov prenos baze podatkov bomo izvršili koncem meseca novembra. Takrat mora operativno delo definitivno steči.

Od dokončnega instaliranja baze na našem računalniku nimamo več osnove in podpore na RRC. Torej mora naš sistem normalno teči. Mislimo, da smo se na tak prehod dobro pripravili in računamo, da izpadov ne bo dosti. Seveda, je to odvisno tudi od uporabnikov sistema t.j. tehnologov, konstrukterjev, planerjev, skladiščnikov itd. Če

bo neznanje, neresnost in nedisciplina tam, potem računalniški izhodi - rezultati - ne morejo biti taki kot je treba.

Prvi modul vodenja proizvodnje obsega ažuriranje matične datoteke matičnih zapisov materiala, ažuriranje matičnih zapisov kosovnic in izpise vseh vrst rezultatov vključno s čeki za dvige materialov iz skladišč. Za izvajanje osnovnega modula so instalirani terminali v TPP, konstrukciji in OPP. Na njih bodo uporabniki izvajali vse aktivnosti, ki jih zajema osnovni modul.

Primer:

Vsako novo nastalo kosovnico bo konstrukter vnesel v računalnik preko tastature terminala. Na ekranu bo sproti zasledoval svoje početje. Konstrukter bo izdelal kosovnico po svojih pozicijah, nadaljeval pa jo bo tehnolog za svoje tehnološke pozicije. Čim bo kosovnica memorirana v računalniku, bo na osnovi te možno izvajati vse ostale obdelave kot so:

- planiranje porabe materiala, ki je vsebovan v kosovnici;
- izdelava materialne predkalkulacije po cenah, ki jih bo po dogovoru vnesel v podatke materiala oddelek analiz;
- pripadnost kosovnice navzgor in struktuiranje kosovnice navzdol;
- izpisi kosovnic na terminalskem ali računalniškem printerju;
- izračuni potrebnih dvigov materiala na osnovi željenih količin izdelka in izpis čeka za dvig materiala iz skladišča;

Iz navedenega ste lahko razbrali, da je kosovnica resnično osnovni element vseh nadaljnjih aktivnosti.

Terminalska mreža je obsežna, saj zajema doma vse pomembnejše dele tovarne. Razvod terminalov je prilagojen končnemu stanju poslovnega

informacijskega sistema, ki bo zajemal vse funkcije poslovanja v TOZD.

Drugi modul proizvodno-materialnega planskega sistema, ki naj bi stekel v začetku leta 1985, je interaktivno vodenje zalog. To pomeni, da bodo vsi poslovni dogodki o gibanju materiala tekoče vnešeni preko terminala v računalnik. Rezultat tega bo stalno ažurno stanje materiala v skladiščih in v slehernem trenutku omogočen vpogled v stanja.

Pogoj za uvedbo tega programskega modula je:

- da razčistimo sedanje stanje materialov po skladiščih;
- da izločimo nekurantne materiale iz računalniške obdelave in jih damo v pristojnost ročnega razpolaganja planerjem materiala;
- da uredimo šifracijo materiala, ki v sedanji obliki ne omogoča normalnega dela;
- da odpravimo dvojnost označb in materialov;
- da uredimo nazive materialov po JUS standardu.

S stališča programske osnove predvidevamo, da bo vodenje zalog možno vpeljati takoj po 1.1.1985, vendar takrat ne bomo imeli pripravljenega terena za prehod. Naštete aktivnosti bomo namreč začeli izvajati šele v decembru, so pa take narave, da zahtevajo daljši čas.

Prešifriranje naj bi se namreč izvršilo v razdobju med uvedbo prvega modula, t.j. kosovničnega procesa, do drugega modula, t.j. vodenje zalog. Pogoj za prešifriranje so računalniške kosovnice, ker si ročno tega ne moremo privoščiti. Prešifracija v materialnem poslovanju pa naj bi se opravila pred prenosom iz RRC, to pa zato, ker programe prešifriranj vsebuje sedanji program na RRC, dočim ga pri nas nimamo. Tako bi iz RRC prenesli skladiščne datoteke v že prešifrirani obliki in bi pri nas preko interaktivnega vodenja zalog, stanja samo še nadalje ažurirali z novimi prometnimi podatki.

Tretji modul proizvodno-materialnega planskega

sistema so proizvodni postopki. Programi tega modula bodo izdelani predvidoma do marca 1985. Takrat bi tako začeli z vnašanjem proizvodnih postopkov v računalnik. Akcija bo potekala tako, da bodo tehnologi iz obstoječih postopkov vnašali podatke direktno v terminal. Obstoječe postopke pa bodo pri tem morali dopolnjevati z nekaterimi novimi podatki kot so:

- označba DM (delovnega mesta);
- potrebno bo izdelati nov šifrant strojev in kapacitivnih mest, ker obstoječi ne odgovarja, je zaprt sistem in je začel pokati;
- ident številke orodij in drobnih orodij; treba bo izdelati sistem šifriranja drobnih orodij;
- sproti bo treba preoblikovati tekst operacije, da bo čim krajši in zgoščen.

Ko bodo tudi proizvodni postopki vnešeni v računalnik bo del informacijskega sistema zaključen, saj bo že mogoče oblikovati kompleksne izhodne informacije o planu in potrebnih kapacitetah. Nadaljevanje tega je neto planiranje, za kar pa bodo do takrat tudi že izdelani programi.

Tretji modul - obračun skladišč je le podaljšana aktivnost v modulu vodenja zalog, vendar bo zaradi časovne stiske pomaknjen na zadnje mesto. Obračun skladišč bo podoben sedanjemu, le da bo na osnovi permanentnega mesečnega gibanja izračun na osnovi prometnih datotek doma, t. j. na računalniku.

Obračun skladišč se dela mesečno ali po potrebi. Mesečno se dela za potrebe računovodstva in računovodskih informacij; po potrebi pa se lahko naredi v poljubnem času na zahtevo poslovnega organa zaradi ugotovitve trenutnega finančno-materilnega stanja TOZD.

Marjan Šmid, ing.

Zakaj in kje avtomatizirati proizvodnjo?

V vsem razvitem svetu so v zadnjem času usmerjena prizadevanja k iskanju novih organizacijskih oblik za doseganje boljših učinkov v proizvodnji. V preteklosti so pri postavljanju organizacije in oblikovanju dela vedno poudarjali tehnične in ekonomske kriterije. Premalo pozornosti pa so posvečali socialnemu aspektu sistema človek - stroj. Pritisk togosti organizacije in monotonost dela povzročata odtujitev dela. Delavec ne vidi več smisla svojega dela, dobiva občutek anonimnosti, delo ga negira, ne pa afirmira. Vse to se izrazi tudi v

zunanjih reakcijah, ki jih je mogoče tudi izmeriti. Simptomi so predvsem povečana odsotnost z dela, več fluktuacije, slabša kvaliteta proizvodov in v skrajnosti celo sabotaža. Vsak od teh pojavov pa seveda tudi vpliva na ekonomski rezultat proizvodnega procesa.

Na učinkovitost delovnih procesov v širšem smislu, torej tudi v smislu obogatitve delovnega življenja, lahko vplivamo na različne načine. Faktorji, ki vplivajo na proces, so med seboj povezani in tudi vplivajo drug na drugega. Poenostavljeno pa jih lahko združimo v nekaj skupin:

- izdelovalna tehnika,
- oblikovanje delovnega mesta,
- urejanje delovnega časa,
- nove organizacijske oblike.

V proizvodni tehniki je razvoj usmerjen k kiberneticizaciji procesov. Industrijsko razviti svet koraka nepreklicno v nove oblike proizvodnih sistemov, v katerih današnjega tipa proizvodnega delavca skoraj ne bo več. Njegovo vlogo naj bi prevzeli fleksibilni računalniško krmiljeni stroji,

roboti in sistemi, ki bodo sposobni samega sebe upravljati, se učiti in se tudi sami optimirati. Eden od glavnih vzrokov za tako usmeritev je razvoj mikroprocesorjev, ki omogoča široko uporabo v najrazličnejših delovnih in obdelovalnih sistemih. Uvajanje takih sistemov delavcu odvzema enostavno monotono delo in zahteva od njega le miselno, usmerjevalno delo. Posledica vsega tega je visoka produktivnost dela. Torej z avtomatizacijo dosežemo, da delavec ni več vključen v linijo, ampak je ob njej in jo nadzoruje.

Glede na dejstva, da zahteva fleksibilna avtomatizacija izdelovalnih naprav velike investicije in da je za pomemben segment industrije srednjih in manjših velikosti zelo težavno ujeti naenkrat takšne finančne obremenitve, prihajamo danes na

postopne rešitve v smeri tako imenovanih celičnih obdelovalnih sistemov. Celica se sestoji iz dveh ali več CNC - obdelovalnih strojev, ki so zbrani tako, da omogočajo obdelavo nekaj družin obdelovancev. Za planiranje in krmiljenje proizvodnje je na razpolago miniračunalnik. S takšno avtonomno celico se obvlada vrsta nalog v proizvodnji zelo fleksibilno in učinkovito. Celice se postopoma združujejo v integrirane obdelovalne sisteme, kakor dopuščajo sredstva za investicije.

Mislimo, da bi enak princip lahko uporabili tudi na montažnih delih v lahki predelovalni in strojni industriji. Torej uvajanje fleksibilnih montažnih sistemov, ki bi bili sestavljeni iz več montažnih celic. S tem bi dosegli vsestransko pozitivne učinke, saj ravno v taki vrsti industrije predstavljajo montažni izdelovalni časi 40 - 70 % vseh izdelovalnih časov na izdelkih (v industriji električnih strojev 66 %).

Pri vsej organizacijski prednosti tehnologije na obdelovalni progi se na njej pojavlja nevšečen sopotnik, ki ga pri funkcionalni razmestitvi strojev zaradi organizacijsko nedosledne rešitve pretoka ni bilo čutiti. Delavec ob obdelovalni progi se zave, da je postal privesek stroju. Odtujenost človeka od dela je postala vzrok za veliko fluktuacijo ljudi. Zato so organizacijsko idealno rešene obdelovalne proge ali montažni trakovi postale manj učinkovite, kakor pa bi teoretično morale biti. Prav človekova odtujenost od dela je razlog za raziskave študija dela v zadnjih dvajsetih letih.

V čem je pravzaprav človekova odtujenost od dela? Dolgo časa so odgovor iskali v fiziologiji in psihologiji dela. Da bi si pojasnili, zakaj so mnoge iz fiziologije izhajajoče rešitve pri oblikovanju dela pomenile le delno izboljšanje, moramo najprej opredeliti fiziološko stran človekovega udejstvovanja pri delu.

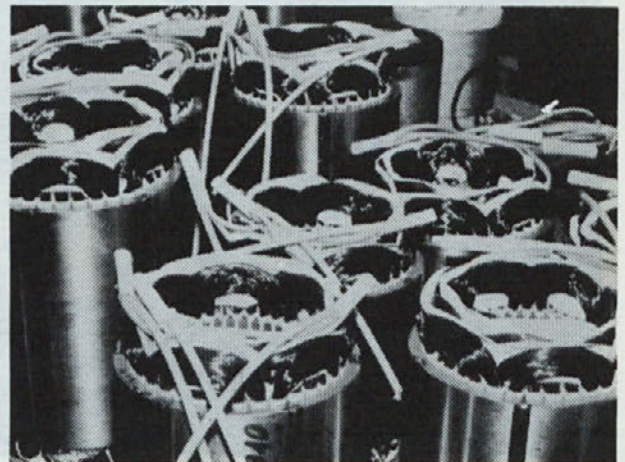
O problemih človekovega dela se je razvila posebna veda ergonomija, brez katere skoraj ne moremo več načrtovati tehnološkega procesa. Ergonomija je na začetku svojega razvoja ugotavljala vse pojave motenj med delom, npr. za človeka škodljive pojave v okolju, energijske preobremenitve, preobremenitve s statičnimi silami, neprimerne drže itd. V novejšem času je začela reševati tudi posledice enostranskega energijskega in informacijskega obremenjevanja, ki so se jasneje pokazale šele na obdelovalnih progah skupaj s pojavom človekovega odtujevanja od dela. Da bi zmanjšali nevšečne pojave, povezane z odtujevanjem od dela, to je, da bi napravili delo bolj humano, so začeli posegati v delovni proces z zamenjavanjem delovnih mest, z razširjevanjem delovnega področja, z obogatitvijo dela in v zadnjem času z avtonomnimi delovnimi skupinami.

Vsi posegi z vidika humanizacije dela so gotovo pozitivni, za dvig produktivnosti dela pa niso vedno koristni, če pregloboko posegajo v učinkovitost dela. Mnogokrat so imeli posegi posledice, ki jih predlagatelji niso želeli.

Če človeku obogatimo delo z novimi elementi, dela človek po zakonitosti privajanja manj intenzivno, ker mora obvladati večje število elementov dela. Manjša intenzivnost dela povzroča vnaaj na začetku manjšo učinkovitost, s katero moramo do neke mere računati v korist večjega zadovoljstva pri delu in večje motivacije. Mnogokrat pa človek z obogatitvijo dela ne doseže niti večjega zadovoljstva, ker se pri delu utruja. Tak primer smo imeli, ko smo na montaži elektromotorja hoteli uvesti tako imenovano "kompleksno delovno mesto". Vajeno delo človek opravlja brez zavestnega odločanja in z manjšo pazljivostjo. Delo, kateremu je bil z obogatitvijo povečan obseg, ne utruja človeka bolj samo zaradi povečanega obsega, temveč tudi po informacijski plati.

Iz nakazane površne analize lahko do neke mere sklepamo, da obogateno delo, ki naj nadomesti preveč razdrobljeno delo, za človeka ni nujno najprimernejše. Odtujenost od dela lahko manjšamo predvsem, če človeku približamo cilj dela, to je zahteve izdelka. Izdelek pa je lahko različen. Izdelek je lahko na primer gospodinjinski aparat ali elektromotor v gospodinjiskem aparatu ali pa samo vijak na elektromotorju gospodinjiskega aparata, odvisno od tega, kaj se kot rezultat dela pojavlja na tržišču.

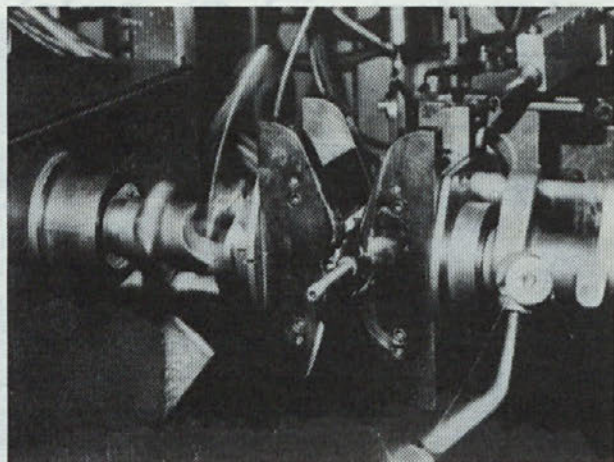
Pri načrtovanju tehnologije se moramo zavedati, da človekovo odtujevanje od dela ni enak problem kakor človekovo obremenjevanje v energijskem ali informacijskem pogledu ali človekova specializiranost za delo. Učinkovito delo bo verjetno vedno v večji meri specializirano, pa naj je to zelo abstraktno ustvarjalno delo ali zelo zahtevno delo po energijskem in informacijskem obremenje-

vanju, ali pa nasprotno energijsko in informacijsko nezahtevno delo. Še več, specializirano delo mora človek opravljati stalno. Že nekajtedenska prekinitve takega dela pomeni nazačovanje učinkovitosti.

Če se sprijaznimo s tem, da človek lahko doseže večjo učinkovitost predvsem s specializacijo, bo za prihodnji razvoj udejstvovanja pri delu vedno bolj pomembno iskanje izravnalnih obremenitev. Šele z njimi bo človek ohranil celovitost svoje osebnosti in ne bo postal avtomat za opravljanje nekega dela. Razvijati bo treba predvsem v smeri večjega odločanja in večje odgovornosti - torej več odgovornega samoupravljanja. Za manjše odtujevanje človeka od dela so, za razliko od posegov v vsebino delovne naloge, bolj potrebni organizacijski posegi, ki približujejo človeku cilje dela v delovni nalogi. Od dela odtujen ni npr. obrtnik, ki opravlja vse funkcije, povezane z izdelavo izdelka, od načrtovanja do prodajanja. V industriji je vse delo specializirano, torej do neke mere že odtujeno. Organizacija lahko delo v večji ali manjši meri približa svojemu članu tako, da ga približa ciljem izdelovanja (funkcionalen, dostopen in pravočasno izdelan izdelek).

Nov razlog za to, da bo zelo verjetno prišlo do nove organizacije dela in poslovanja v gospodarstvu, je tudi potreba po nenehnem prestrukturiranju proizvodnih organizacij. Tradicionalna tayloristična organizacija dela je preveč toga, da bi omogočali hitro in poceni prestrukturiranje. Namesto doedanjih velikih organizacijskih enot naj bi se razvile manjše proizvodne enote, ki bi se bile zmožne upravljati same, ki bi bile večfunkcionalne in sposobne prek nenehnega izobraževanja pridobiti iz okolja nova znanja in nove informacije. Prihodnjo organizacijo podjetja si torej zamišljamo kot nekakšen sistem lego: podjetja bodo sestavljena iz nekakšnih oddelkov, ki bodo proizvajala vsako zase zaokrožen izdelek ali vsaj zaokrožen polizdelek od začetka do konca. Ti oddelki bi mo-

rali biti sposobni vzdrževati se in upravljati se sami. Vendar naj bi njihove prednosti bile v tem, ker bi: omogočali prožnejše prilagajanje celotnega podjetja, zmanjševala potrebo po koordinaciji na vrhu, povečala odgovornost celote prek avtonomnih delov in skrajševala čas za njihovo prestrukturiranje, tesneje navezovala delavce na delo in delovno organizacijo, omogočala bolj neposredno kontrolo in večjo aktivnost delavcev v okviru oddelkov. Taka organizacija bi omogočala iniciativo delavcev pri strukturiranju in prestrukturiranju oddelkov in s tem zagotovila optimalno uporabo materialnih in človeških virov, povečala zanesljivost delovanja in hitrejšo posredovanje, če bi nastopile motnje v delovnem procesu.

Bistvene spremembe bo doživela tudi delitev dela. Namesto dosedanje tayloristične organizacije, ki je posamezniku dajala individualno delovno mesto, naloge in odgovornost, bo grupna organizacija dela, odgovornost in koordinacija dela. Grupna organizacija bo potrebna, ker bo tehnologija vse bolj integrirana, kompleksnejša in univerzalna. Krmljeni bodo proizvodni sklopi, ne pa posamezni proizvodni stroji. Komunikacije med skupinami ne bodo več pretežno vertikalne ampak cirkularne: hierarhične odnose bo nadomestil holografski red, v katerem bodo imele posamezne skupine visoko razvito sposobnost samoupravljanja delovnega procesa.

Novo tehnologije bodo morale torej v naprej upoštevati tudi nove oblike organizacije dela in obratno. Proizvajalci novih tehnologij in njihovi uporabniki bomo morali vnaprej razvijati tudi nove organizacijske oblike, če bomo hoteli preprečiti vse manj učinkovito uporabo novih tehnologij in vse večji konflikt med tehničnim in socialnim sistemom v delovnem procesu.

V zadnjem času smo pričali zelo močni krepitvi uslužnostnega sektorja (trgovina, bančništvo, zdravstvo, šolstvo, itd.). Industrijski sektor gre po poti kmetijstva. Tako kot smo bili pred časom pričali prehajanja ljudi iz kmetijskega v industrijski sektor, sedaj prihaja do prehajanja ljudi iz industrijskega v uslužnostni sektor (trgovina, banka, šolstvo, uprava). Pri nas so trendi podobni. V prihodnosti bo morala narediti industrija še več dobrin z znatno manj zaposlenimi. To ji bo uspelo le z avtomatizacijo proizvodnih procesov. V industriji so oddelki, kjer so pogoji dela zelo težki. To je predvsem delo v železarnah, livarnah, stiskalniških oddelkih. Pri teh delih so nesreče zelo pogoste in fluktuacija zelo velika. Prav tam, kjer so pogoji izredno težki, dosežemo z uvedbo avtomatizacije strege humanizacijo dela. Človek se lahko odmakne od nevarnega delovnega področja in delovni proces nadzoruje

od strani.

Iz leta v leto naraščajo stroški izdelave. Zhaten delež dviganja stroškov gre na račun dviganja osebnih dohodkov in prispevkov, ki so vezani na višino osebnih dohodkov (socialno in pokojninsko zavarovanje, itd.).

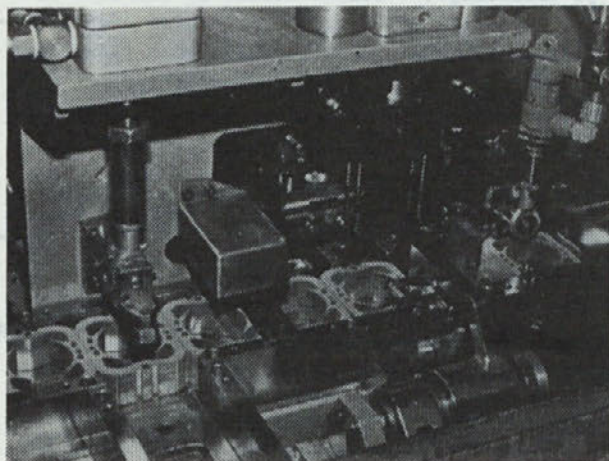
Stalno naraščanje teh stroškov nas sili v to, da moramo dvigniti produktivnost vsako leto vsaj toliko, da pokrijemo povečane stroške. To nam bo uspelo z intenzivnim uvajanjem avtomatizacije v izdelovalni proces. Seveda pa je tudi pri tej aktivnosti treba zasledovati ekonomske učinke.

Za ISKRA Železniki velja za leto 1984, da lahko znaša velikost vložka v avtomatizacijo delovnega mesta v letošnjem letu cca 1 milijon din pri enoizmenskem delu oz. 1,70 milijona din pri dvoizmenskem delu in 2,40 milijona din pri troizmenskem delu. Koliko izmensko bo delo, pa je odvisno od potrebne količine izdelkov.

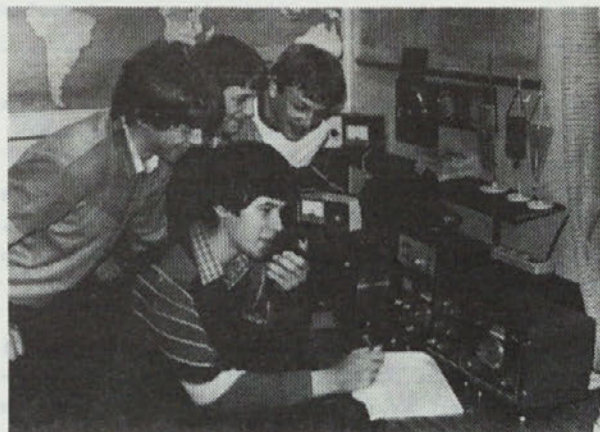
V škofjeloški občini je sedaj zaposlenih približno 14.000 ljudi ali 45 % vseh prebivalcev občine. V srednjeročnem načrtu občine je predvideno, da bo v letu 1985 zaposlenih 47 % prebivalcev. Ta porast pa se giblje v okviru naravnega prirastka.

Če bi zaposlovanje rastle s tako intenzivnostjo, kot v nekaj preteklih letih (2-3 %), bi zaposlili znatno več kot je naravni prirastek prebivalstva. Tako odpiranje delovnih mest pa je izredno drago. Pri tem je treba upoštevati ceno stanovanj ter zadovoljevanje vseh drugih družbenih potreb, od otroškega varstva, infrastrukture do šolstva. Torej to povzroči nadpovprečno vlaganje v skupno in splošno potrošnjo in s tem zmanjšanje konkurenčne sposobnosti gospodarstva.

Janko Jelenc, dipl.ing.

Deset - letnica radioamaterske dejavnosti v Železnikih

Letos mineva desetletje, odkar je odšel v svet prvi radiomaterski signal iz Železnikov. V jeseni leta 1973 je tovariš Ivo Ribič organiziral tečaj za operaterje C razreda. Izpit iz telegrafije, radijskega prometa in tehnike ter elektrotehnike je v maju naslednjega leta opravilo osem tečajnikov, ki so postali jedro Radiokluba Škofja Loka - sekcija Železniki.

Krajevna skupnost nam je dodelila prostore v "vili". Ker pa so bili prostori v zelo slabem stanju, jih je bilo potrebno najprej temeljito adaptirati. S pomočjo kolektiva Iskra - Elektromotorji Železniki, nam je v avgustu uspelo nabaviti naj sodobnejšo sprejemnooddajno postajo. S tem so bili izpolnjeni pogoji za začetek osnovne radioamaterske dejavnosti - vzpostavljanja radijskih zvez.

Septembra 1974 smo ustanovili Radio klub "Železniki". Tako organizirani smo bili vse do leta 1979, ko smo se zaradi boljšega organiziranja v konceptu SLO in finansiranja dejavnosti, vsi radioamaterji škofjeloške občine združili v Radio klub občine Škofja Loka.

Že od vsega začetka smo posvečali vso skrb vzgoji novih članov, vendar smo bili bolj uspešni šele, ko smo uspeli nabaviti UKV sprejemno-oddajno postajo. Operatorska dejavnost na teh postajah ni tako zahtevna, zato je bilo moč vključiti fante in dekleta od štirinajstega leta dalje. Tako imamo danes 36 aktivnih operaterjev ter 12 pripravnikov.

V tem desetletju je bil dan največji poudarek vzpostavljanju radijskih zvez. Tako smo v tem

času opravili preko 11.000 zvez z radiomaterji iz 140 držav od Arktike do Antarktike oz. Nove Zelandije.

Sad šive konstrukterske dejavnosti in sodelovanja z Iskrinimi strokovnjaki je tudi mini vrtalni strojček. Z njim vrtajo luknje v tiskano vezje v radiomaterskih in šolskih delavnicah pa tudi po elektrorazvojnih organizacijah širom po Jugoslaviji.

Večkrat smo sodelovali v akcijah, ko se je na radijskih valovih pojavil klic na pomoč. Za sodelovanje v akciji iskanja in preskrbe zdravil za poškodovane v nesreči v Industroprojektu v Zagrebu in v Ini v Kutini, pa smo prejeli posebno priznanja. Prav tako pa smo svojo usposobljenost in strokovnost pokazali tudi v okviru akcij SLO.

Za prihodnost imamo veliko načrtov. Pridobili bi si radi oddajni prostor na boljši radijski lokaciji, izdelali kvalitetnejše antenske sisteme ter dopolnili opremo, da bi lahko delali iz "portable" lokacije. Da bi lahko vzpostavili komunikacije preko radioamaterskih satelitov, načrtujemo nabavo hišnega računalnika. S tem bi, tako kot v drugih radioklubih, razširili svojo dejavnost tudi na informatiko. Predvsem pa želimo vključiti mlade, jim omogočiti, da se seznanijo z radiomaterstvom, ki zasleduje razvoj na področju elektrotehnike in informatike ter širiti tehnično kulturo, ki jo v sedanjem času mladi še kako potrebujejo.

Marko Černivo

Kadrovska kronika

(za mesec oktober)

V mesecu oktobru je sklenilo delovno razmerje 7 delavcev, od tega 4 pripravniki. Delovno razmerje pa sta prekinila 2 delavca.

Na proizvodnem delu smo imeli:

- v montaži	21 učencev
- v obdelovalnici	5 učencev
- v orodjarni	3 učence
- v vzdrževanju	1 učenca
- v servisni delavnici	1 učenca
- v sektorju za kakovost	1 učenca

Stanje po sektorjih oz. oddelkih na dan 31.10. 1984 je bilo sledeče:

NAZIV STM	R	P	SKUPAJ:
Tehnično področje	1		1
Tehnični sektor	2		2
Proizvodnja	1		1
Proizvodnja sest.delov	16		16
Obdelovalnica	14	174	188
Livarna	5	28	33
Oddelek avtom.stisk.	5	16	21
Montaže	37	262	299
Proizvodnja del.sredstev	2		2
Orodjarna	14	71	85
Vzdrževanje	6	42	48
OTPP	26		26
Razvojni sektor	34	10	44
Sektor kakovosti	46	28	74
Gospod.-fin.področje	1		1
Komercialni sektor	15		15
Sektor za PPMO	2		2
Nabava	10		10
OPP	16		16
Skladišča in zun. transport	44		44
Fin.-rač.sektor	20		20
Sektor poseb.programov	16		16
Splošni sektor	42		42
Vodstvo TOZD in tajništvo	6	8	14
Skupaj:	381	639	1020

Marjeta Habjan,ing.

Izgradnja telefonskega omrežja

V občini Skofja Loka se v zadnjih letih prizadevamo izboljšati zelo slabo stanje na področju telefonije. V Selški dolini je bil 10.6.1980 med Podjetjem PTT Kranj in delovnimi organizacijami podpisan samoupravni sporazum o financiranju gradnje pošte s telefonsko centralo za 1.200 priključkov in medkrajevnega telefonskega kabla Škofja Loka - Železniki. S sporazumom je bilo dogovorjeno, da se financiranje investicije zagotovi z lastnimi sredstvi v razmerju 60 % PTT in 40 % OZD, odplačilo kreditov pa prevzamejo 50 % PTT in 50 % OZD.

Pošta in telefonska centrala je že zgrajena, medkrajevni kabel pa bo položen v letošnjem letu. Skupna vrednost obeh investicij z odplačilom kreditov je 111.160.000 din, finančna konstrukcija pa je naslednja:

Plačila	OZD	PTT	SLO	Skupaj
lastna sredstva do leta 1983	20.100	31.900	3.500	55.500
odplačilo kreditov do leta 1983	6.158	6.158	-	12.316
lastna sredstva 1984	4.500	7.500	1.500	13.500
odplačilo kreditov 1984	2.688	2.688	-	5.376
odplačilo kreditov 1985-93	12.233	12.233	-	24.466
S k u p a j :	45.679	60.479		111.158

Opomba: Vrednosti so v 000 din.

Na Trati bomo v letu 1984 pričeli graditi vozliščno avtomatsko telefonsko centralo, ki bo zgrajena do leta 1986. Predračunska vrednost te investicije je 29.700.000 din. Sredstva bomo zbrali na naslednji način:

50 % bo prispevala PTT	145.850.000 din
27,5 % na osnovi povečane prispevne stopnje pri OSKIS od 1.4.1984 do 31.12.1985	80.217.500 din
14,3 % združeno delo mestu Škofja Loka po posebnem sporazumu	41.632.500 din
8,2 % koriščenje sredstev SLO	24.000.000 din

Čeprav bo za pošto, telefonsko centralo, medkrajevni kabel Škofja Loka - Železniki in vozliščno avtomatsko telefonsko centralo na Trati vloženi 40 starih milijard din, krajanje Selške doline še vedno ne bodo imeli telefonov. Da bi lahko koristili pogoje za razvoj krajevnega telefonskega omrežja ocenjujemo, da bo na področju Selške doline za vključitev 1.000 naročnikov treba vložiti nadaljnih 20 starih milijard din. Akcije po krajevnih skupnostih Bukovica, Selca, Železniki in Dražgoše tečejo. Ta sredstva ni več možno pričakovati samo od PTT in OZD, zato se bodo v akcijo vključili krajanje z lastno finančno udeležbo in prostovoljnimi akcijami. Finančna udeležba se giblje v vseh krajevnih skupnostih od 5 do 7 starih milijonov odvisno od

terena. Vse krajevne skupnosti računajo tudi s prostovoljnimi delom kot je izkop, zasipanje jar-kov, preseki, priprava in postavljanje telefonskih drogov. Seveda pa vse krajevne skupnosti računajo tudi na finančno pomoč delovnih organizacij, saj brez njihove pomoči tudi tokrat ne bo šlo.

Iz naštetih podatkov je razvidno, da je akcija široko zastavljena in da bodo tisti, ki bodo ob akciji stali ob strani, zamudili enkratno priložnost, da pridejo do telefonskega priključka po dokaj sprejemljivi ceni.

Predsednik sveta KS
Železniki:
Franc Benedik

Ob otvoritvi razstave gradiv o možnosti prenove stavbne dediščine v Železnikih

V petek 9.6.1984 so v Galeriji muzeja v Železnikih odprli razstavo gradiv o možnosti prenove stavbne dediščine v Železnikih.

Uvodne misli sta podala: predsednik sveta KS tov. BENEDIK Franc in predsednica pododbora za preno-vo arh.ing. Anika LOGAR. Strokovno obrazložitev razstavljenih gradiv pa je podal prof. dr. FIS-TER iz Fakultete EK v Ljubljani. Iz vabila na razstavo preberemo naslednje sporočilo:

"Odbor za preno-vo starih mestnih in vaških jeder v Občini Škofja Loka se je s pododborom za Že-leznike odločil, da načrtno preveri že v tret-jem mestnem naselju občine možnosti za ohrani-tev kulturne dediščine. Le z načrtnim ohranja-anjem značilnosti in hkratnim posodabljanjem stav-bne dediščine - z NAČRTOM PRENOVE STAREGA JEDRA ŽELEZNIKOV - bo naselje lahko svojim prebivalcem,

občudovalcem, pa tudi slučajnim obiskovalcem nudilo tisto samosvoje oblikovano okolje, ki je bilo vedno cilj železniških fužinarjev, obenem pa ohranilo svoje simbole ter indentiteto Kulturne dediščine.

V prvi stopnji strokovnega dela, ki teče po že preizkušeni metodi, je bilo dokumentirano in z vidika stavbne dediščine ocenjeno področje Plavža. Sledil bo Racovnik in ostali deli, ki tvorijo staro (simbolno) jedro.

Študentje 4. letnika arhitekture Hniverze EK v Ljubljani so pod vodstvo prof.dr. Fistra, doc. Ocvirka in asistenta Likarja dokumentirali arhitekturo na način, ki bo kasneje omogočal vsestransko strokovno oceno možnosti za njeno ohranitev in hkratno posodobitev predvsem pa za izluščanje njenih še skritih vrednosti.

Po predvidevanjih naj bi bil načrt prenove izdelan v l. 1985. Razstavljeno gradivo so vzorci dokumentacije in prvih analiz o možnosti prenove, ki bo lahko uspešna le, če bo potekala strokovno, ob vsej družbeni pomoči, predvsem pa s sodelovanjem vseh prebivalcev, ki so že medčasno akcijo pokazali pripravljenost takega sodelovanja."

V nadaljevanju objavljamo prispevek predsednice

pododbora za prenovo starih mestnih in vaških jedrov v Železnikih tov. Anike LOGAR, dipl.ing. arh.

Vladimir Polajnar

Področje Škofje Loke s Poljansko in Selško dolino spada med tista redka in pomembna območja v Sloveniji, ki se lahko ponašajo z izredno arhitekturno dediščino. Želja po ohranitvi te tisočletne lepote je stara, vendar smo se problematike lotevali nenačrtno in stihijsko, pač kjer je bila problematika najhujša. Kljub vsemu mnogi pomembni objekti propadajo, zato se na območju Škofje Loke že dalj časa pogovarjamo o možnostih, ki bi nam naša stara mestna in vaška jedra ohranila, jih obnovila, oživila in dala s tem novo vrednost.

V ta namen je Izvršni svet SO Škofja Loka aprila 1. 1980 omenoval odbor za prenovo starih mestnih in vaških jeder, ki naj bi načrtno vodil akcijo za ohranitev te bogate arhitekturne dediščine, obenem pa skrbel, da se stari propadajoči predeli oživaljajo in da v celoti služijo potrebam današnjega živaljnja. Odbor je kasneje formiral še podbore v Žireh in Železnikih, ki naj bi vzporedno vodili akcijo na svojem področju.

V sami Škofji Loki se že kažejo prvi uspešni koraki, saj smo v najožjem delu mesta pridobili precej novih stanovanjskih površin in lokalov.

Po programu del za prenovo je l. 83 pomenilo začetek pripravljanih del za območje Železnikov. Pred nami je predstavitev I. faze - razstava gradiva za prenovo območja Na Plavžu, ki jo je izdelal FAGG - TOZD Arhitektura pod vodstvom prof. dr Petra Fistra. Meritve so bile opravljene na 30 objektih, pripravljeni pa so

idejni variantni predlogi o možnostih uporabe le teh.

Po okvirnem programu, ki smo ga skušali pripraviti v Železnikih, ugotavljamo sledeče:

- mesto samo umira, saj je samo podatek, da na celotnem področju KS Železniki vključno z Davčo, Martinj vrhom, Ojstrim vrhom živi 3700 ljudi, pred 500 leti pa je samo mesto Železniki imelo 3000 ljudi, zastrašujoč;
- še pred nedavnim je bilo 15 gostiln - sedaj 1 in 2 bifeja;
- v Gorenjem koncu: gostilna, 2 čevljarja, slaščičarna, mesar, pek, 2 kovača, sedlar, čipkarska šola, usnjarna, elektrarna, 2 žagi, trgovina;
- na Trnju: trgovina, 2 gostilni, pek, pošta, trafika, avtobus, kino;
- na Racovniku: 2 krojača, mesar, mizar, sedlar, slaščičar, trafika.

Glede na obstoječe aktivnosti Muzeja smatramo, da bi celotno območje Na Plavžu usmerili bolj v kulturno-družbene dejavnosti z nekaterimi nujnimi uslužnosnimi objekti, v spodnjem delu Železnikov na Trnju pa bi iskali primerne lokacije za manjše trgovske lokale (sadje, butiki, manufaktura, lokali za malo obrt).

Na Plavžu potrebujemo prostore za sledeče aktivnosti:

- razširitev obstoječega muzeja
- prostori za kulturne dejavnosti
- a) obstojata dva pevska zbora, ki nimata stalnega prostora za vadbo
- b) dramsko društvo Svoboda (brez svojih prostorov)
- c) mladinska organizacija (brez svojih prostorov)
- d) ni prostorov za manjše koncertne dejavnosti (glasbena šola, gostujoči umetniki)

- e) obstaja močno likovno društvo, ki je brez ateljeja in primerne prostora za razstave
- prostor za Amaterski Radio klub, ki ima sedaj zasilne prostore, je pa izredno aktiven
- lokal za turistično društvo, ki bi ga bilo potrebno povezati s čipkarsko dejavnostjo

Ostale nujne uslužnostne dejavnosti:

- gostilna z najmanj 45 sedeži
- trgovina z živili
- lokali za malo obrt (slaščičar, krojač, čevljar)
- tujske sobe v okviru turističnega društva (pred leti sobe niso zaživele, ker ni bila urejena prehrana gostov)
- pojavlja se želja po disco klubu
- v prihodnjih letih bo problem novogradnje še močnejši, zato bi bilo pri prenovi in oživitvi Železnikov nujno predvideti večje število adaptiranih stanovanj za mlade družine

Program del na prenovi za 1.84 in finančni plan za realizacijo tega programa

Znane so rokovne opredelitve za izpeljavo za prenovu potrebnih postopkov na občinski skupščini:

- poleti naj bi sprejeli zazišalni načrt prenove starega mestnega jedra in proglasili staro jedro Škofje Loke in posamezne stavbe za kulturni spomenik
- proti koncu leta proglasitev drugih mestnih in vaških jeder za začasni kulturni spomenik, kamor spada tudi stari del Železnikov, Zali log, Sorica, Sp.Danje, Zg.Danje, Torka, Zabrdno itd.

Sprejem samoupravnega sporazuma o prenovi starih mestnih in vaških jeder v občini Škofja Loka v decembru 84

Dela, ki jih bo opravila do konca leta ali v začetku prihodnjega leta Fakulteta za arhitekturo so naslednja:

- a) izdelava dveh variant idejnega načrta prenove za Visoko
- b) dokončanje analize in načrta za obnove fasad in mestnega jedra Škofje Loka
- c) nadaljevanje izdelave dokumentacije in analiz starega jedra Železnikov z Racovnikom in Čušnjico
- d) izdelava usklajenih variant načrta obnove Loškega gradu
- e) idejni načrt prenove Puštalskega gradu
- f) izdelava načrtov za prenovu vaških jeder, oz. posameznih kmetij.

Finančni načrt je pokrit v višini dveh tretjih, ostala sredstva bo morda možno dobiti še pri posameznih SIS. Možno pa bo tudi iskati sredstva pri republiški kulturni skupnosti.

Iotrebna bo še večja povezanost z ostalimi kraji, kjer teče tudi prenova (Kranj, Tržič, Radovljica), poskušali naj bi pa tudi doseči, da bi mesta Piran, Ptuj in Škofja Loka pridobila status mest posebnega republiškega pomena, kar bi močno olajšalo delo.

Kljub vsem družbenim akcijam pa se moramo zavedati sledečega: najpomembnejše je, da nam vsem pride v zavest, da je ohranitev in prenova Železnikov stvar nas vseh, vsakega slehernega občana. Finančna sredstva so omejena, zato velikih enkratnih posegov še zlepa ne bo moglo biti. Pomembno je, da se vsak krajan zaveda, da vsak nasilen in nestrokovnen poseg v to okolje lahko prinese nepopravljivo škodo, pa naj bo to samo zamenjava dotrajanega okna, ali pa celotna adaptacija objekta.

Verjetno bi prve korake lahko naredili na področju stanovanjske izgradnje, saj bi lahko sredstva, ki so namenjena za novogradnjo preusmerili v kvalitetne adaptacije. Tako pridobljene površine bi prinašale dvojno korist: ohranile bi arhitekturno dediščino, oživile že povsem izpraznjene predele, obenem pa nudile stanovalcem mnogo višji nivo bivanja, kot pa ga lahko nudi znana blokovna gradnja.

NJIM, KI SO ME NA PRAKSI LEPO SPREJELE

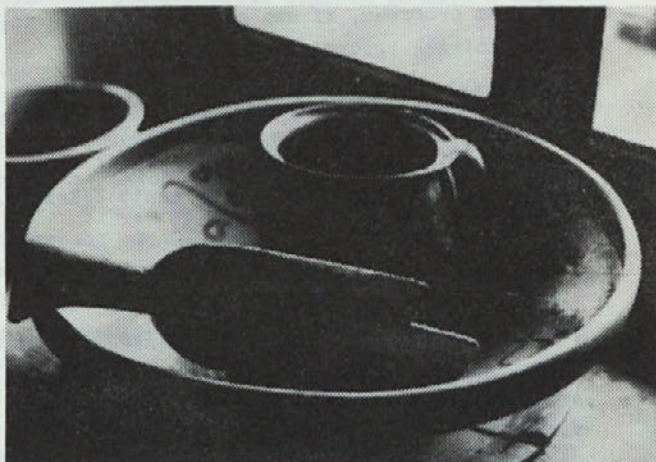
Bil sem vesel, ker vaš "kolektiv" tako lepo me je medse sprejel. A že se iztekel kratak je čas, ko na praksi bil sem tukaj pri vas.

Za vse lepe trenutke bi zahvalil se rad, najlepše darilo vam kupil bi rad. A kaj ko sem le študent kot so vsi, največkrat prazni naši so žepi.

Zato sem dal vam teh nekaj besed, ki sem poskusil jim rimo ujet. Mogoče dobile še niste take zahvale in meni bo lice zardelo, ko boste brale.

Pa nič zato, saj sem dal vam le to, kar iskrenega iz srca je prišlo. Še enkrat vam hvala za vse v upanju, da še kdaj vidimo se

praktikant Jure

ELEKTROMOTOR

Glasilo izdaja ISKRA" Široka potrošnja TOZD
Tovarna elektromotorjev in gospodinjstkih aparatov Železniki

Ureja:

- uredniški odbor: odgovorni urednik - Polajnar Vladimir, tehnični urednik - Tarfila Lojze, fotodokumentacija - Pintar Jože, člani - Megušar Lojze, Pertovt Zdravka in Zgaga Stane

- referent za izobraževanje in informiranje - Šekli Darinka
- lektor: Trojar Ladislava

Naklada: 1100 izvodov

Po mnenju sekretariata za informacije SRS šteje "ELEKTROMOTOR" med proizvode, za katere se ne plačuje prometni davek.

Tiska tiskarna: DU Tomo Brejc Kranj

NA IZPITU

- A veste, zakaj niste mogli narediti izpita?
- Pojma nimam...
- No vidite, ravno zaradi tega.

Urška prinese domov spričevalo. Očka ga prebere.

Seksualna vzgoja: zadostno.

Opomba: pri urli prebira romane.

Oče mrmraje: »Kot mati, prav kot mati.«

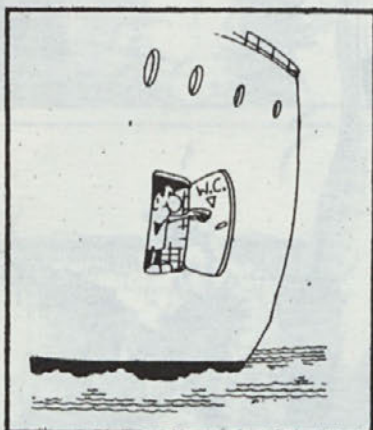
»Kaj je težje, kilogram gosjih peres ali kilogram železa?« Metka trdi, da je težji kilogram železa. Učitelj pojasnjuje, da je kilogram neke snovi vedno le kilogram in ni nobene razlike. Vendar Metka vztraja pri svoji trditvi in reče učitelju: »Iz tretjega nadstropja vam bom na glavo vrgla najprej kilogram gosjih peres in nato še kilogram železa. Če bo učinek obakrat enak, se bom vašemu mnenju rada pridružila.«

Tudi mali profesorjev sinko je že zelo radoveden.

»Kaj je to črnc, mamica?«

»To je človek, ki ni črn samo po obrazu, temveč po vsem telesu.«

Profesor dvigne glavo od svojih knjig in strogo vpraša: »Matilda, od kod pa ti to veš?«

SLABI DOVTIPI

V brzovlaku Basel—Hamburg, ki drvi skozi noč, odpre neki potnik svoj kovček v hipu, ko vozi vlak skozi predor. Vzame pločevinko, jo odpre in strese vsebino skozi okno in nato srečno sede.

Na vprašujoče poglede sopotnikov pravi:

»To je bil prašek zoper leve!«

Njegov sosed meri:

»Ali so tu v Nemčiji tudi pravi levi?«

»Seveda ne, saj tudi prašek ni bil pravi!«

»Striček, zakaj imaš pa tako rdeč nos?«

»Od mnogih udarcev usode.«

»Pa vedno ravno na nos?«

Jubilanta nadlegujejo z neumnimi in nadležnimi vprašanji.

»Ali vas ne moti in vam ni neprijetno biti star osemdeset let?«

»Neumnost,« zagode starec, »sploh me ne moti. Če ne bi bil toliko star, bi bil pa že mrtev.«

GOSPODSTOTNIK

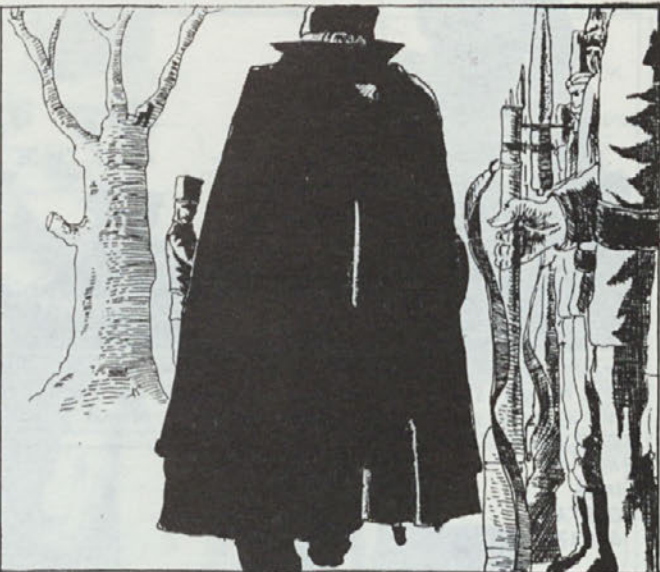
GLEDAL SEM SKOZI OKNO; TO OKNO ŠE NIKOLI NI BILU UMITO, ZATO SEM GLEDAL KAKOR SKOZI PAJČOLAN, RAZLOČIL PA SEM NATANKO VSE, KAR SE JE GODILO PRED MENOJ; TUDI GLASOVI SO BILI V ČISTEM JUTRANJEM ZRAKU TAKO JASNI, DA SEM SLIŠAL IN RAZUMEL VSAKO BESEDO. DVORIŠČE JE BILU ZA PED NA VISOKO POSUTO S ČRNIKASTIM PRAHOM, KI SE JE BIL ČEZ NOČ SPREMENIL V MASTNO BLATO; S PRAV TAKIM PRAHOM SO BILE POKRITE NIZKE STREHE BARAK IN UVELO LISTJE OREHA, KI JE STAL SAMOTEN SREDI DVORIŠČA; POD TEM OREHOM JE DRŽAL VOJAK NA UZI OSEDLANEGA KONJA, KI JE POHRZKAVAL IN VSTREPETAVAL OD HLADA IN NEMIRA.

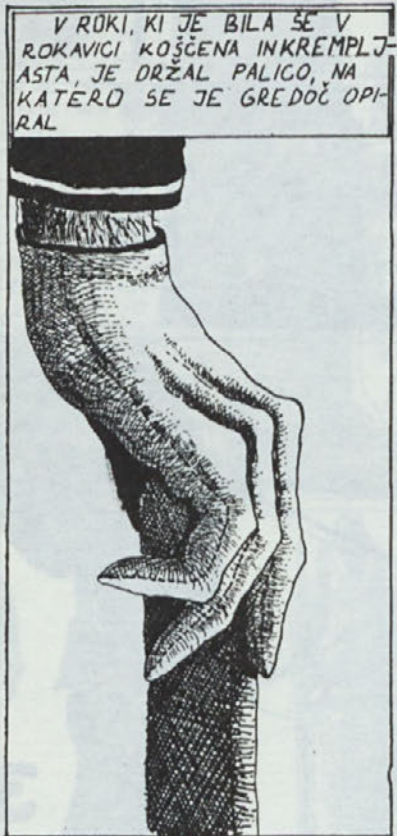
1 V DOLGI, RAVNI VRSTI JE STALA KOMPANIJA, NAPRVLJENA, DA SE ŠE TISTO URO NAPOTI NA BOJIŠČE. STALI SO TAM KAKOR OD KAMNA, NOBENO OKO NI TRENILU; SLOKA TELESU SO BILA NARAHLO UPOGNJENA POD BREMENOM TEŽKIH NAHRBTNIKOV. NIKOLI POPREJ NISEM VIDEL NA ENEM SAMEM TE SNEM KRAJU TOLIKO MLADE LEPOTE. VSI OBRAZI SO BILI ŠE ZELO MLADOSTNI, SKORAJ OTROŠKI IN VSI SO BILI SVEŽI, KAKOR V ROSI IN ZARJI UMITI.

TUDI V OČEH JE BILA SVETLA ROSA, GLEDALE SO KAKOR IZ DALJNIH KRAJEV, IZ LEPIH SANJ; VSE PA SO BILE NEPREMIČNO UPRTE V GOSPODA STOTNIKA, KI JE S POČASNIM, MALOBRIZNIM KURAKOM STOPAL PRED NEMO VRSTO GORI IN DOLI.

STOTNIK JE BIL SILA VIŠKEGA ŽIVOTA, ZA GLAVO JE BIL VIŠJI OD KOMPANIJE; OGRNJEN JE BIL V OHLAPEN ČRN PLAŠČ; IZPOD TEGA JE GLEDALO DVOJE ZELO DOLGIH IN TANKIH NOG.

V ROKI, KI JE BILA SE V ROKAVICI KOŠČENA INKREMLJASTA, JE DRŽAL PALICO, NA KATERO SE JE GREDOČ OPIRAL

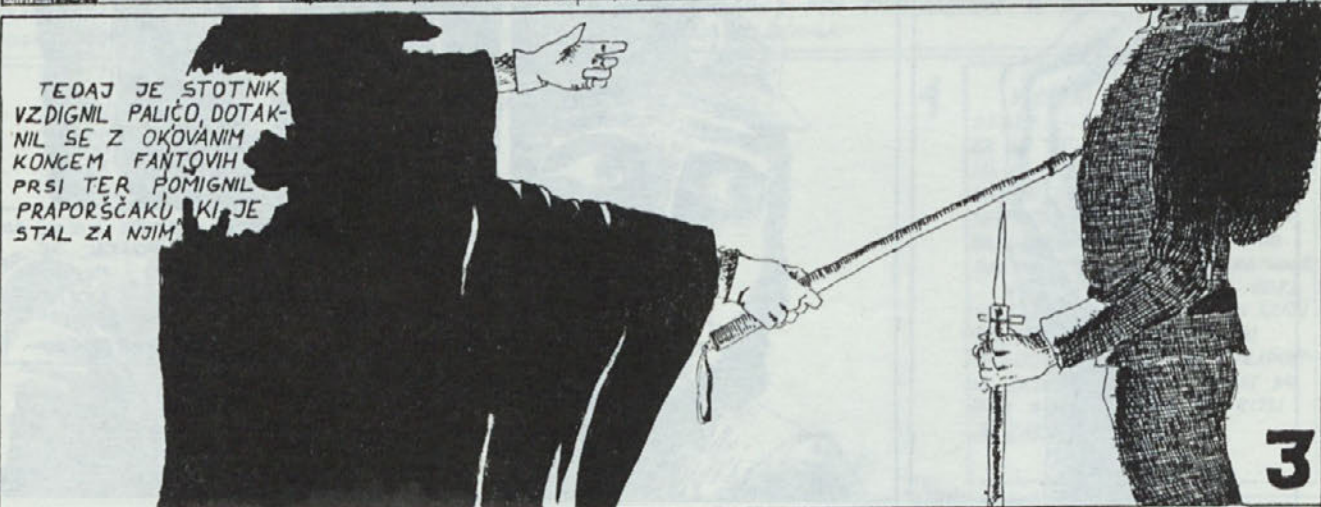
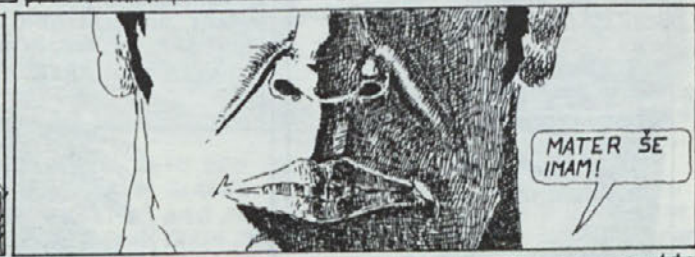
KORAK ZA NJIM JE STOPAL MLAD PRAPORŠČAK, KI SE JE ČASIH PLAHO OZRL KAKOR SE MORDA OZRE ČLOVEK, KI BI RAD POBEGNIL, PA VIDI, DA JE PRIKLENJEN BREZ USMILJENJA.

ŠE ENKRÁT JE GOSPOD STOTNIK ZAČEL OD KRATA SVOJE OGLEDOVANJE. POSTAL JE PRED PRVO ŠTEVILKO V VRSTI, PRED VISOKIM, VITKIM FANTOM KI JE STRMEL VANJ S ČRNIMI, ZAMOLKLIMI OČMI. STOTNIK JE STOPIL TIK PREDENJ.

FANT JE POVEDAL SVOJE IME IN TEDAJ MI JE PRESUNILO DUŠO: SAJ TE POZNAM, TI LEPI, MLADI FANT! TI ZAMIŠLJENI, S POLNIM SRCEM V VELIKO PRIHODNOST STRMEČI. MOŽ MED TOVARIŠI, POSLUŠEN OTROK MED MODRIMI STARCI! ŽIVA VEJA NA DREVESU; ČE BI JO ODŽAGALI, BI BIL RANJENO DREVO SAMO! STOTNIK JE VPRAŠAL NADALJE:

TA JE POTEGNIL IZZA ROKAVA ZAPISNIK TER JE STRESOČO ROKO ZAPISAL FANTOVO IME. IN FANT JE PREBLEDEL.

STOTNIK JE ŠEL MIMO DRUGEGA IN SE NI OZRL NANJ.

STOPIL JE DO TRETJEGA IN SI GA JE OGLEDEL NATANKO.

TA JE BIL PAČ VESEL, ZGOVOREN IN GLASEN MLADENIČ, SLOVIT PEVEC IN LJUBLJENEC DEKLET. IMEL JE ZDRAV, OKROGEL OBRAZ, OB DROBNIH UŠESIŠ SE JE VILO PAR SVETLO PŠENIČNIH KODROV, TEMNO RDEČE USTNICE SO SE KROŽILE VPRIJETNEM SMEHLJAZU.

ALI MAŠ NEVEŠTO DOMA?

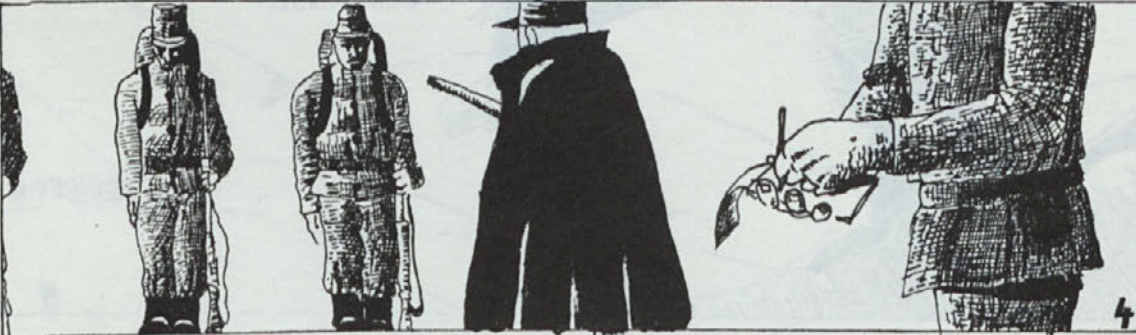
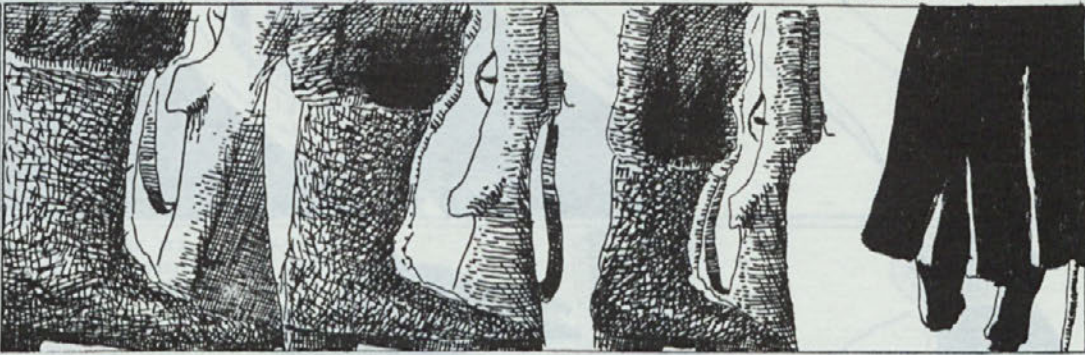
IMAM JO, GOSPOD STOTNIK!

STOTNIK JE VZDIGNIL PALICO,

PRAPORŠČAK JE PISAL.

TAKO JE STOPAL GOS. STOTNIK POGAŠI DALJE OB DOLGI VRSTI, PREGLEDOVAL JE, IZPRAŠEVAL IN IZBIRAL. ČASIH JE IZPUSTIL PO DVA IN TRI, NEKATERE NITI POGLEDAL NI, ČASIH PA JIH JE ZAZNAMOVAL KAR PO PET IN ŠEST ZAPOVRSTJO. IN ZDELO SE MI JE, DA NALAIŠČ IZBIRA NAJMOČMEJŠE IN NAJLEPŠE.

PRIŠEL JE DO KRAJA, POSLEDNJKRAT JE VZDIGNIL PALICO, NATO PA SE JE OKRENIL. TAKRAT SEM VIDEL NJEGOV OBRAZ IN SRCE MI JE UTHNILO!

TA OBRAZ JE
BIL BREZ KO-
ŽE IN MESA,
NAMEST OČI JE
BILO IZKOPANIH
V LOBANJO DVOJE
GLBOKIH JAM,
DOLGI, OSTRI
ZOBJE SO SE
REŠALI, NAD GOLQ
SILNO ČELJUSTJO
STOTNIKU JE
BIL IME **SMRTI**

NAPREJ....MARŠ!

KOMPANIJA SE JE SUNKOMA ZAOKRENILA
TER SE NAPOTILA S ČVRSTIMI KORAKI V
MEGLO NIZDOL. PRED NJO JE JEZDIL
GOSPOD STOTNIK; VISOKO ZNAD
MEGLE SE JE DVIGAL NJEGOV
ČRN PLAŠČ.—

KOCIPER H.

